

**№ 1 (33)
2014**

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заң шығару институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:
Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили
М.Ш. Қоғамов

Редакциялық алқа:
Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Э.О. Дүйсенова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нұрмағамбетов
Р.Т. Нұртаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев
Т.Ә. Серікбаев
У. Шапақ

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлік
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор қ., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Қазақстан Республикасы Заң шығару Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің әділет органдарының 2013 жылғы жұмыс қорытындысы бойынша кеңейтілген алқа отырысына баспасөз релизі, Астана қ., 2014 жылғы 20 ақпан.....	7
А.А. СМАҒҰЛОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 193-бабын жетілдірудің кейбір мәселелері.....	12
Конституциялық және әкімшілік құқық	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Қазақстан Республикасындағы киберқауіпсіздікті қамтамасыз етудің кейбір мәселелері.....	16
Л.А. ҚҰСАЙЫНОВА Мемлекеттік қызметтегі заңнама нормалары мен меритократия қағидаттарының арақатынасы туралы.....	21
А.С. ҚОСЖАНОВ Қазақстан Республикасының құқықтық мемлекет ретінде нарықтық экономика функцияларын жүзеге асыру әдістері.....	25
Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы.....	30
Е.Н. НҰРҒАЛИЕВА Шағын кәсіпкерлік субъектілері қызметкерлерінің еңбегін құқықтық реттеу мәселелері.....	30
А.Е. ДӘУІТБАЕВА-МҰХТАРОВА Трансплантологияда адамның ағзалары мен ұлпаларын азаматтық құқықтың ерекше объектілері ретінде пайдалану.....	35
Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу.....	40
С.М. РАХМЕТОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің жаңа редакциясы жобасы жетілдіруді қажет етеді.....	40
Н.А. САРТАЕВА Бала құқығын қылмыстық-құқықтық қорғау: Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі мен оның жобасының жаңа редакциясына салыстырмалы-құқықтық талдау.....	47

М.Н. БАРАНОВ Бала бақытсыздығының себептері.....	57
Е.Т. НҰРМАҒАНБЕТ, А.Қ. ЖӘНІБЕКОВ Адвокат-қорғаушының дәлелдемелерді жинау құқығын иелену мәселесі.....	63
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану.....	69
М.А. СӘРСЕМБАЕВ Қазақстан заңнамасына енгізілетін КО (БЭК) нормаларының құқықтық табиғаты.....	69
А.Ж. САҒИДАН, Э.Т. КӘРІБАЕВА Халықаралық дамуға жәрдемдесудің қазақстандық стратегиясын қалыптастыру.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Интеграциялық процестердің қалыптасуындағы еуразиялық идеялардың рөлі.....	81
Құқықтық мониторинг.....	86
Т.Т. ҒАЛИЕВ Құқықтық мониторинг туралы.....	86
Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен.....	90
Н.М. ПРИМАСШЕВ Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалауды ресімдеудің кейбір құқықтық-лингвистикалық мәселелері.....	90
С.Х. ЖҰБАНИЯЗОВА Заңнаманы үндестіру: лингвистикалық-құқықтық аспект.....	94
Г.К. АҚЫЛБЕКОВА Нормативті құқықтық актілердің қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалығы мәселелері.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіндегі бірізділік мәселелері.....	102
Ж.С. НҰРҒАЛИЕВА Тіл және терминдер әлемі.....	106
М. ӘБДІРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Заң шығармашылығындағы аударма мәселелері.....	109
А.Т. БЕКЕН Радмиссия туралы келісімдерді іске асырудағы кейбір мәселелер.....	112
Шетелдік тәжірибе.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (Киев қ.) Құқықтық жүйені дамытудың нысаналы детерминациясы...	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (Мәскеу қ.) Интерэкоқұқық және экологиялылық.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (Днепропетровск қ.) Әкімшілік регламент Украинада әкімшілік қызметтерді ұсыну құралы ретінде.....	130
В.В. ГАРКУША (Днепропетровск қ.) Украинада жол жүру ережелерінің бұзылуын автоматты түрде тіркеу.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (Киев қ.) Құқықтық білім берудің әлеуметтік құндылығы.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (Баку қ.) Францияда әкімшілік сот өндірісін ұйымдастыру және оның ерекшеліктері.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (Днепропетровск қ.) АИТВ-инфекция немесе басқа жазылмайтын жұқпалы немесе соз ауруларын жұқтыруға байланысты қылмыс жасау жағдайы.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (Днепропетровск қ.) Украинада жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу бойынша әкімшілік қызметтерді ұсынуды жүргізуді белгілеуге қатысты.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (Бишкек қ.) Пәтер ұрлықтарын жасайтын тұлғалар туралы деректер...	160

Жас ғалым мінбері.....	164
Г.К. ТӨЛЕНОВА Тұрғын үй құрылысы қатынастарын зәңі рәсімдеу мәселелері.....	164
М.Е. ЖҰМАБАЕВА Модельдік заңнама актілері интеграциялық бірлестіктерге мүше-мемлекеттердің ұлттық заңнамасын жақындату аспабы ретінде.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАЙЫРОВА ЕО корпоративтік заңнамасы интеграциялық процестердің даму факторы ретінде.....	172
Р.Е. ЖАҚЫПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ Ең төменгі әлеуметтік стандарттар және кепілдіктер туралы.....	176
С.М. ШӘМШИНҰРОВА Тәуелсіз сот: тарихы және қазіргі заманғы жағдайы.....	182
Г.Б. ҚАРЖАСОВА Салықтарды төлеуден жалтарушы тұлғаның демографиялық, әлеуметтік жағдайы.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Қылмыстық істер бойынша қорғау жағдайының тактикалық шешу алгоритмінің ұғымы.....	193
Д.Ш. ТӨКЕЕВ Польша елі қылмыстық құқығының кейбір ерекшеліктері.....	197
Т.М. БАЙМАҒАМБЕТОВ Киберқылмыстылық: ақпарат көлемінің жаһандық өсуінің салдары ретінде қылмыстардың кейбір түрлері.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Сот сараптамасының қылмыстық іс жүргізудегі маңыздылығы..	208
М.Е. ТҰРҒЫМБАЕВ Мұсылман құқығындағы қылмыс ұғымы мен белгілері мәселелері.....	212
Д.Қ. АХМЕТОВА Кейбір шетелдік заңнамаларда қылмыс жасаған тұлғаның өзінің кінәсін мойындауының реттелуі.....	217
Р.Ж. ҚОЖАХМЕТОВА Жеке сот орындаушысы институты әрекет етуде.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Қылмыстық іс жүргізудегі азаматтық талап: негізгі мәселелер және келешекте дамуы.....	227
М.О. САРИМОВА Бала асырап алу туралы азаматтық істерді прокурордың қатысуымен қарау.....	232
Ақпараттық хабарламалар	237
2013 ж. 7 қарашада Астана қ. өткізілген «Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістікке мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру» тақырыбындағы дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама.....	237
2013 ж. 15-16 қарашада Алматы қ. өткізілген Әкімшілік құқық бойынша «Әкімшілік рәсімдердің жалпы құқығы және оның жария құқықтың арнайы салалары үшін маңызы» атты IV халықаралық конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	241
2014 ж. 5 наурызда Астана қ. өткізілген «Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің жобасы: қазіргі жағдайы және перспективалары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	243
Даналық ойлар	245
Мерейтой	246
ҚР Парламенті Мәжіліс аппаратының редакциялау және аударма бөлімінің меңгерушісі, Мемлекеттік терминология комиссиясының мүшесі Дәуітәлі Омашұлына - 55 жыл.....	246
З.ғ.д., профессор Ж.С. Елубаевтың туғанына 60 жыл.....	248
З.ғ.д., профессор М.С. Бейбітовтің туғанына 60 жыл.....	250

**№ 1 (33)
2014**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izrk.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили
М.Ч. Когамов

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Э.О. Дуйсенова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нурмагамбетов
Р.Т. Нургаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова
Т.А. Серикбаев
У. Шапак

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172) 74-02-06; факс: 8(7172) 74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан

научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

Пресс-релиз к расширенному заседанию коллегии Министерства юстиции Республики Казахстан по итогам работы органов юстиции за 2013 год, г. Астана, 20 февраля 2014 года.....	7
А.А. СМАГУЛОВ Некоторые вопросы совершенствования статьи 193 Уголовного кодекса Республики Казахстан.....	12
<i>Конституционное и административное право</i>	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Некоторые проблемы обеспечения кибербезопасности в Республике Казахстан.....	16
Л.А. КУСАИНОВА О соотношении норм законодатель- ства и принципов меритократии на государственной службе.....	21
А.С. КОСЖАНОВ Методы осуществления функций рыноч- ной экономики в Республике Казахстан как правовом государстве.....	25
<i>Гражданское и гражданско-процессуальное право.....</i>	30
Е.Н. НУРГАЛИЕВА Проблемы правового регулирования труда работников субъектов малого предпринимательства	30
А.Е. ДАУТБАЕВА-МУХТАРОВА Использование органов и тканей человека в трансплантологии, как особых объектов гражданского права.....	35
<i>Уголовное право и уголовный процесс.....</i>	40
С.М. РАХМЕТОВ Проект новой редакции Уголовного кодекса Республики Казахстан нуждается в совершенство- вании.....	40
Н.А. САРТАЕВА Уголовно-правовая охрана прав детей: сравнительно-правовой анализ Уголовного кодекса Республики Казахстан и проекта его новой редакции.....	47

М.Н. БАРАНОВ Причины детского несчастья.....	57
Е.Т. НУРМАГАНБЕТ, А.К. ЖАНИБЕКОВ Проблемы правообладания в собирании доказательств адвоката-защитника.....	63
Международное право и сравнительное правоведение.....	69
М.А. САРСЕМБАЕВ Правовая природа норм ТС (ЕЭП), инкорпорируемых в законодательство Казахстана.....	69
А.Ж. САГИДАН, Э.Т. КАРИБАЕВА Формирование казахстанской стратегии содействия международному развитию.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Роль евразийских идей в становлении интеграционных процессов.....	81
Правовой мониторинг.....	86
Т.Т. ГАЛИЕВ О правовом мониторинге.....	86
Из практики законотворчества на государственном языке.....	90
Н.М. ПРИМАШЕВ Некоторые юридико-лингвистические проблемы регламентации государственного контроля и надзора в Республике Казахстан.....	90
С.Х. ЖУБАНИЯЗОВА Гармонизация законодательства: лингвистическо-правовые аспекты.....	94
Г.К. АКЫЛБЕКОВА Проблемы аутентичности текстов нормативно-правовых актов на казахском и русском языках.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Вопросы единообразия Гражданского кодекса Республики Казахстан.....	102
Ж.С. НУРГАЛИЕВА Мир языка и терминов.....	106
М. АБДРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Вопросы перевода в законотворчестве.....	109
А.Т. БЕКЕН Некоторые вопросы реализации соглашений о реадмиссии.....	112
Зарубежный опыт.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (г. Киев) Целевая детерминация развития правовой системы.....	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (г. Москва) Интерэкоправо и экологичность.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (г. Днепропетровск) Административный регламент как средство предоставления административных услуг в Украине.....	130
В.В. ГАРКУША (г. Днепропетровск) Автоматическая фиксация нарушений правил дорожного движения Украины.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (г. Киев) Социальная ценность правового образования.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (г. Баку) Организация и особенности административного судопроизводства во Франции.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (г. Днепропетровск) Обстановка совершения преступлений, связанных с заражением ВИЧ-инфекцией, или другой неизлечимой инфекционной болезнью, или венерическими болезнями.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (г. Днепропетровск) Относительно определения производства предоставления административных услуг по государственной регистрации прав на недвижимое имущество в Украине.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (г. Бишкек) Данные о лицах, совершающих квартирные кражи.....	160

Трибуна молодого ученого.....	164
Г.К. ТУЛЕНОВА Вопросы юридического оформления отношений по строительству жилых домов.....	164
М.Е. ЖУМАБАЕВА Модельные законодательные акты как инструмент сближения национального законодательства государств-членов интеграционных объединений.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАИРОВА Корпоративное законодательство ЕС как фактор развития интеграционных процессов.....	172
Р.Е. ЖАКУПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ О минимальных социальных стандартах и гарантиях....	176
С.М. ШАМШИНУРОВА Независимый суд: история и современность.....	182
Г.Б. КАРЖАСОВА Социально-демографическое состояние личности преступника, уклоняющегося от уплаты налогов.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Понятие алгоритма тактического разрешения ситуации защиты по уголовным делам.....	193
Д.Ш. ТОКЕЕВ Некоторые особенности уголовного права Польши.....	197
Т.М. БАЙМАГАМБЕТОВ Киберпреступность: некоторые виды преступлений, как следствие глобального роста объема информации.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Важность судебной экспертизы в уголовном процессе.....	208
М.Е. ТУРГУМБАЕВ Проблемы понятия и признаков преступления в мусульманском праве.....	212
Д.К. АХМЕТОВА Урегулирование признания лицом своей вины в совершении преступления в некоторых зарубежных законодательствах.....	217
Р.Ж. КОЖАХМЕТОВА Институт частного судебного исполнителя в действии.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Гражданский иск в уголовном деле: проблемы и перспективы развития.....	227
М.О. САРИМОВА Рассмотрение гражданских дел об усыновлении (удочерении) с участием прокурора.....	232
Информационные сообщения	237
Информационное сообщение о круглом столе «Гармонизация законодательства государств-членов Таможенного союза и Единого экономического пространства», г. Астана, 7 ноября 2013 г.....	239
Информационное сообщение о IV-й Международной конференции по административному праву «Общее право административных процедур и его значение для специальных отраслей публичного права» г. Алматы, 15-16 ноября 2013 г.....	242
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Проект Предпринимательского кодекса Республики Казахстан: состояние и перспективы», г. Астана, 5 марта 2014 г.....	244
Мудрые мысли	245
Юбилей	246
Зав.отделом редактирования и перевода Аппарата Мажилиса Парламента РК, члену Государственной терминологической комиссии Дәуітәлі Омашұлы – 55 лет.....	246
Д.ю.н., профессору Елюбаеву Ж.С. – 60 лет.....	248
Д.ю.н., профессору Бейбитову М.С. – 60 лет.....	250

*Примашев Нұрзада Маханбетұлы,
ҚР Заң шығару институты Лингвистика орталығының
бас ғылыми қызметкері, заң ғылымдарының кандидаты*

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ҚАДАҒАЛАУДЫ РЕСІМДЕУДІҢ КЕЙБІР ҚҰҚЫҚТЫҚ-ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қоғамдық қатынастарды реттеуші әлеуметтік құрал – құқықтың адам өміріндегі маңызын анықтау өте күрделі. Өз кезегінде, адамның да құқық нормаларын әзірлеу, заңдастыру мен қолдану процесінде алатын орны өте үлкен. Өйткені, құқықтық норманың адам тағдырын шешетін салдары бар. Сондықтан осындай нормаларды сапалы әзірлеу, қолдану мәселелері кез келген мемлекет пен қоғам үшін маңызды.

Осы мәселе адамзат пайда болғалы келе жатыр. Антика заманының мәселелері күннен күнге өзекті бола беретіні сөзсіз. Мысалы мақала тақырыбына қатысты ойларды сонау Платон [1], Аристотель [2], Монтескье [3], Гегель [4] және т.б. ғұламалармен қатар, бүгінгі күннің ойшылдарының еңбектерінен кездестіруге болады. Яғни бұл келелі оймен қоғам мен мемлекетті зерттеген ғалымдар айналысқан.

Жалпы құқық теориясы бойынша нормативтік құқықтық актілер баршаға түсінікті, ықшам, қолдануға ыңғайлы болуы шарт. Сондықтан құқықтық нормаларға қойылатын талаптардың ішінде тілдік талаптар да бар. Олар тек бүгінгі күннің, не қостілді Қазақстанның мәселесі емес. Кезінде ғылыми зерттеулердің объектісі болған. Мысалы, Ш.Л. де Монтескье құқық нормаларында терминдерді қолдану және заң тілінің мәселелері туралы жазған.

Жалпы тілдік ережелердің құқық саласында қолданылуының өз ерекшеліктері бар. Құқық тілінің филология ғылымында жалпы танылған 5 стильдің бірі деп көрсетілмесе де, олардың біріне жақын тұстары өте көп. Сондықтан құқықтың өзіндік стилі бар деуге болады. Бейресми заң тілі деген ұғым да бар. Одан басқа «заң тілі математикадан кейінгі нақты тіл» деген нақыл сөз де құқық пен тіл салаларының объективті байланыстылығын көрсетеді.

Жоғарыдағыдай пікірлер мен көзқарас-

тардың болуы мәселеге жай ғана ой жүгірту емес шығар. Сөз артында құқық, ал құқық артында адамның тағдыры тұр. Сондықтан адам баласын толғандырған мәселелерді оңтайлы әрі тиімді шеше білетін қоғам ғана алға тарта алады.

Құқық немесе заң тілі екітараптық құбылыс екені белгілі. Оның биліктік және халықтық беттері бар. Мысалы, ресейлік танымал құқық теориясының маманы А.С. Пиголкиннің «құқықшығармашылық тілі – мемлекеттік биліктің ресми тілі» деген пікірі бар [5]. Онымен қатар, халықтың да өз тілі бар. Заң түзу жұмысы осыны ескеруді қажет етеді. Сондықтан заң тілінің екі тарапты да қанағаттандыра алатын деңгейде болуы заңшығарушының өнері деп түсінуге болады. Құқықтық норманың болшағы мен заңды қолданылуы оның жобалау сатысында сапалы дайындалуы әзірлеушінің әлеуетіне байланысты.

Өзге мемлекеттер сияқты Қазақстан Республикасы да бұл салаға зор мән береді. Де-юре қостілдік, де-факто басымды бір тілдік жағдайында екі тілдің де сапасын қамтамасыз ету оңай іс емес.

Заң тіліне қойылатын талаптар құқық нормаларының өзінде бекітілген. Мысалы, Қазақстан Республикасының «Нормативтік құқықтық актілер туралы» Заңы 18-бабының 2-тармағы бойынша нормативтік құқықтық актінің мәтіні әдеби тіл нормалары мен заң терминологиясы сақтала отырып жазылады. Көнерген және көп мағыналы сөздер мен сөз орамдарын, эпитеттерді, метафораларды қолдануға, сөздерді қысқартуға жол берілмейді. Нормативтік құқықтық актінің мәтінінде мағыналық және құқықтық жүктемесі жоқ ережелер болмауға тиіс [6].

Осы тұрғыдан қарағанда, қолданыстағы заңнамада кемшіліктің көп екені байқалады.

Ол қателер мен кемшіліктер кезінде жіберілген. Өкінішке орай, қазір де жіберіліп жатыр. Оған мысал есебінде мақала объектісін келтіруге болады. «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалау туралы» Қазақстан Республикасының Заңында да, менің ойымша, бүкіл заңнамаға тән кемшіліктер орын алған ¹.

Заңның кемшіліктері 1-баптан басталады. Оның 1) тармақшасындағы «байқау және тексеру» (мәселе орыс тіліндегі мәтінде сияқты. Көрсетілген тармақшада «наблюдение и проверка» деп берілген) (бүкіл мәтін бойынша ерекше көрсеткен мен. – Н.П.) мен 3) тармақшадағы «тексеру және байқау» (орыс тіліндегі мәтінде «проверка и наблюдение») арасында екі тілде де не айырмашылық бар? Осы тармақшадағы «мемлекеттік органдар және олардың аумақтық бөлімшелері» деген ұғым да мәселелі, өйткені мемлекеттік органның кез келген биліктік бағынысты құрылымы да осындай мәртебеге ие (бұл ұғымның 12-баптың 3-тармағының 21) тармақшасында «орталық мемлекеттік органдар» деген дұрыс нұсқасы бар). Ал 6) тармақшадағы «тәуекелдерді бағалау жүйесі – бақылауды және қадағалауды жүзеге асыратын органның тексерулерді жоспарлау мақсатында жүргізетін іс-шаралар кешені» деген ұғым да мәселелі. Тәуекелдік бағалау жүйесін «іс-шаралар» арқылы түсіндіру қисынсыз сияқты. Мұнда «Нормативтік құқықтық актілер туралы» Заңның жоғарыда көрсетілген бабындағы «құқықтық жүктемесі» мүлдем жоқ сияқты.

Ал «салдарлардың» деген сөз қазақ тілінің грамматикасына сай емес. Оған қоса, «құқық шектеу сипатындағы» деген тіркес толық емес сияқты (орыс тіліндегі мәтіндегі «обманная практика» деген шартты ұғымды да түсіну қиын).

3-баптың 2-тармағының 4) тармақшасында және бүкіл мәтін бойы басым қолданылған «лауазымды адамдар» (орыс тіліндегі мәтінде «должностные лица») мен 8-баптың 3 және 4-тармақтарындағы «лауазымды тұлғалар» (орыс тіліндегі мәтінде бұл да «должностные лица») деген ұғымдар арасында не айырмашылық бар? Дұрысы екінші нұсқа сияқты, бірақ ұлттық заңнамада біріншісі басым.

Заңның 4-бабының 1-тармағының 2) тармақшасындағы «бәрінің заң және сот алдындағы теңдігі» деген қағидатта мәселе бар сияқты. Сот алдындағы теңдікті жүзеге асыруға болатын шығар. Ал бұл саладағы «заң алдындағы

теңдік» бақылау мен қадағалаудың табиғатына жат нәрсе. Бұл салада теңдіктің болуы мүмкін емес, өйткені мемлекет пен мемлекеттік органдар немесе оның атынан бақылау құзіретін алған құрылымдар мемлекеттік биліктің күшін пайдаланады. Яғни, олар мәжбүрлі түрде жүргізіледі, күш көрсетіледі де. Сонымен қатар, тармақтың 11) тармақшасындағы «адал тексерілетін субъектілер» деген ұғымдағы «адал» сөзі субъектіден гөрі тексерумен тығыз байланыстылықты білдіретін сияқты.

12-баптың 3-тармағындағы «Осы ... тараудың күші ... қолданылмайды деген нормалық сөйлем/тіркес пен оның 8) тармақшасындағы «ерекше қорғалатын ... сақталуына, сондай-ақ жануарлар және өсімдіктер дүниесі объектілерінің санкциясыз алып қойылуын бақылауды жүзеге асыру мақсатында» деген сөйлем үйлеспейді (бұл балама аударманың объективті мәселесі болуы мүмкін, бірақ сонда да норманың түсінікті болуы басты талаптардың бірі). Осы тармақтың 19) тармақшасындағы «жол бойындағы жолаушылар поездары» деген ұғымды басқаша да түсінуге болады.

16-баптағы «төнген қатерлердің алдын алу» деген ұғым да қисынға келмейді. Төнген қатерді тек жояды (келесі абзацта «тікелей төнген қатерлерді жою» деген дұрыс нұсқасы көрсетілген), сондықтан бұл ұғымда кемі екі қате бар. Негізі төнетін қатерлердің ғана алдын алуға болады, сондықтан осы сынды ұғымдармен қатар, бұл ұғым да түзетуді қажет етеді.

Осы баптың 6-1-тармағының 1) тармақшасында «жарылғыш заттардың айналысы мен олардың жұмыс істеуінің белгіленген қағидаларының сақталуына» деген тіркес бар. Шын мәнісінде «айналысы» деген сөз орыс тіліндегі мәтіндегі «обращение» деген сөздің осы мәнмәтіндегі дұрыс баламасы емес. Бұл ұғымды аударған, оны тексерген мамандар оны осы заңның қосымшасының 73) тармақшасындағы «жарылғыш ... заттарды қолдану мен олардың жұмыс істеуінің белгіленген қағидаларының сақталуына» деген сөйлеммен салыстырулары қажет болатын. Осылармен қатар, баптың 7-тармағының 3) тармақшасындағы «субъектінің азаматтық-құқықтық қатынастары болған үшінші тұлғаларға» деген тіркес те нақтылауды қажет етеді.

Осы баптың 10-тармағындағы мәнмәтіндік тіркестері жақын «уәкілетті органға келесі

¹Кемшіліктерді бап бойынша көрсеткен орынды деп санаймын.

жұмыс күні ішінде табыс ете отырып жүргізіледі» деген норма мен келесі тармақтағы «уәкілетті органға келесі бес жұмыс күні ішінде табыс ете отырып жүзеге асырылады» деген нормадағы «жүргізіледі» мен «жүзеге асырылады» сөздерінің қағидатты мәндері бар ма (мәселе олардың орыс тіліндегі мәтіндегі «проводятся» мен «осуществляется» деген нұсқаларында ма)?

17-баптың 1-тармағының 3) тармақшасында «тегі, аты, әкесінің аты (ол болғанда)» деген тіркес бар. Ол 22-баптың 3) тармақшасында «тегі, аты және әкесінің аты» деген түрде қайталаынады. Бірақ, тіркестің толық емес екендігі көрініп тұр. Оған қоса, келесі тармақтың 8) тармақшасындағы «міндетті талаптары тексе-

руге жататын нормативтік құқықтық актілер» деген тіркесті де нақтылаған дұрыс болар.

Аталған заңға құқықтық-лингвистикалық контент-талдау жүргізу онда тілдік те, құқықтық та кемшіліктердің бар екенін көрсетеді. Онда аударма қателері, бірізділіктің жетіспеуі сияқты тілдік кемшіліктер жіберілген.

Нақты мысалдарда көрсетілген кемшіліктерге талас жоқ болар. Бірақ, дегенмен де әр маманның өз көзқарасы мен тәсілдері болатынын ескере, ақылдаса отырып, көрсетілген кемшіліктерді түзетуге кірісу қажет. Сапалы құқықтық норма, сапалы қоғамдық қатынастардың кепілі екенін естен шығармаған абзал.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Платон. Законы // www.juristlib.ru. (14.12.2013)
2. Аристотель. Политика // www.juristlib.ru. (14.12.2013)
3. Монтескье Ш.Л де. О духе законов // www.constitutions.ru. (14.12.2013)
4. Гегель Г.В.Ф. Философия права // www.juristlib.ru. (14.12.2013)
5. Нормография: теория и методология нормотворчества: учебно-методическое пособие / под ред. д-ра юрид. наук Ю.Г. Арзамасова. – М.: Академический Проект; Трикста, 2007. – 560 с.

Мақалада мемлекеттік бақылау мен қадағалауға қатысты нормаларды құқықтық ресімдеудің кейбір аспектілері қарастырылады. Қазақстан Республикасының заңнамасында мемлекеттік бақылау мен қадағалауды құқықтық ресімдеуде құқықтық және тілдік кемшіліктер жіберілген. Олардың салдарын жою үшін түзету жұмыстарын жүргізу қажет.

Түйін сөздер: мемлекеттік бақылау және қадағалау, ресімдеу, контент-талдау, бірізділік.

В статье рассматриваются некоторые аспекты юридической регламентации государственного контроля и надзора. В законодательстве Республики Казахстан в юридической регламентации государственного контроля и надзора допущены ошибки правового и языкового характеров. Чтобы снизить их последствия, следует провести работы по их исправлению.

Ключевые слова: государственный контроль и надзор, регламентация, контент-анализ, единообразие.

Article discusses some aspects of legal regulation of state control and supervision. Legislation of the Republic of Kazakhstan has legal and linguistic errors in the legal regulation of the characters state control and supervision. To reduce their impact, should undertake work to correct them.

Keywords: state control and supervision, regulation, content-analysis, unification.

Нұрзада Маханбетұлы Примашев,

ҚР Заң шығару институты Лингвистика орталығы НҚА және халықаралық шарттар жобаларының ғылыми лингвистикалық сараптамасы секторының бас ғылыми қызметкері, з.ғ.к.

Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалауды ресімдеудің кейбір құқықтық-лингвистикалық мәселелері

Примашев Нурзада Маханбетович,

главный научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы проектов НПА и международных договоров Центра лингвистики Института законодательства РК, к.ю.н.

Некоторые юридико-лингвистические проблемы регламентации государственного контроля и надзора в Республике Казахстан

Primashev Nurzada Mahanbetovich,

chief research fellow of the sector of scientific-linguistic expertise of legal acts and international agreements of the Linguistic Center of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan, c.j.s.

Some of the legal and linguistic problems of regulation of state control in the Republic of Kazakhstan

